

MOLDOVA'YI YENİDEN YAPILANDIRMAK: YAPICI AVRASYACILIKLA İSTİKRAR SAĞLAMAK

Teoman Ertuğrul TULUN

Analist

Analiz No : 2025 / 45

31.10.2025

Bu yazı AVİM tarafından ilk olarak 24 Ekim 2025'te yayınlanmış [İngilizce bir makalenin](#) betimleyici Türkçe çevirisidir.

Moldova'nın Seçim Sonrası Demokratik Görünümü

Moldova'da yakın zamanda yapılan seçimler, ülkenin demokratik yolculuğunda bir dönüm noktası oldu ve şeffaflık, Avrupa entegrasyonu ve kurumsal yenilenme vaatleriyle kampanya yürüten reformist güçlerin zaferini teyit etti. Seçmenlerin Avrupa yanlısı reformları destekleyen partilere doğru belirgin bir şekilde kayması, köklü çıkarlar ve yabancı müdahaleye, özellikle de Rusya ile Avrupa Birliği arasında uzun süredir devam eden jeopolitik çekişmeye karşı artan sabırsızlığı işaret etti. Bu sonuç, hukukun üstünlüğü, yolsuzlukla mücadele ve yargı reformuna yönelik yenilenen taahhütlere dair umutları canlandırırken, Moldova demokrasisi içinde kalıcı zayıflıkları da ortaya çıkardı[1].

Seçimlerin hemen ardından, halkın beklentileri ve somut politika değişiklikleri talepleri artmıştır. Sivil katılımın yarattığı ivme, hükümet ve muhalefet aktörlerine, Moldova'nın çoğulcu toplumunda uzun süredir devam eden sistemik sorunlar olan köklü kutuplaşmayı ele alma ve azınlıkların temsilini teşvik etme fırsatı yaratmıştır. Ancak, demokratik konsolidasyon için iyimser bir atmosfer olmasına rağmen, kırılğan kurumsal yapılar, siyasi parçalanma ve her zaman mevcut olan dış müdahale tehdidi ile ilgili önemli riskler devam etmektedir. Sağlam bir demokrasiye doğru ilerleme, devam eden reformların sürdürülebilirliğine, toplumsal dirençliliğe ve karar alıcıların Moldova toplumunun farklı kesimleriyle kapsayıcı bir şekilde etkileşim kurma kapasitesine bağlı olacaktır. [2] Bu bağlamdaki sorunlar açısından, ileride değinileceği gibi, Gagavuz Yeri Özerk Bölgesindeki son gelişmelerin ön plana çıktığının altının önemle çizilmesi gerekmektedir.

Teorik Çerçeve: Yapıcı Avrasyacılık

Kısaca hatırlatmak gerekirse, AVİM'in uzun süredir savunduğu Yapıcı Avrasyacılık, Batı ile olan bağları Doğu'daki fırsatlarla dikkatli bir şekilde dengelemeyi önerir, Avrasya genelinde bölgesel işbirliğini teşvik eder, stratejik özerkliği vurgular ve istikrar ve güvenliğe değer verir. Moldova'daki demokratik gelişmeleri bütün halinde incelendiğimizde, AVİM'in önerdiği Yapıcı Avrasyacılık çerçevesinin, ülkenin Batı odaklı özlemlerini Avrasya'nın jeopolitik gerçekleriyle uzlaştırmak için kavramsal bir yol sunabileceğini söylememiz mümkündür. Seçkin medeniyet bloklarını vurgulayan klasik Avrasyacı okullarından farklı olarak, Yapıcı Avrasyacılık, Avrasya'yı sıfır toplamli rekabetlerin ötesinde, birbirine bağlı ve eşit egemen aktörlerin işbirliği sistemini önceleyen bir yaklaşımı yansıtmaktadır. İdeoloji yerine pragmatizme dayanan bu bakış açısı, ekonomik karşılıklı bağımlılık, diplomatik esneklik ve kültürel çoğulculuğa saygı yoluyla bölgesel denge oluşturulmasını savunmaktadır.[3]

Avrupa Birliği ile Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) ve Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü (KEİ) gibi Doğu çerçeveleri arasında yer alan Moldova'nın konumu, bu teorinin pratikteki uygulamasını gözlemlemek için ideal bir ortam sunmaktadır.² Moldova'nın gelişen siyasi kimliği, iç reformlar ile stratejik denge arasındaki etkileşimi yansıtmakta ve bize Türkiye'nin BLACKSEAFOR ve Montrö Sözleşmesi çerçevesi gibi mekanizmalar aracılığıyla Karadeniz'de aktif olarak uyguladığı denge ilkelerinin önemini hatırlatmaktadır. Yapıcı Avrasyacılık modeli, bu çok boyutlu stratejileri bir araya getirmekte, iç yönetimi güçlendirmek ve demokratik kurumların sürdürülebilirliğini garanti altına almak için zorlama yerine müzakereyi, dışlama yerine kapsayıcılığı önceliklendirmektedir. Moldova'yı bir fay hattı olarak değil, sistemler arasında bir köprü olarak gören bu teorik bakış açısı, istikrar ve karşılıklı tanıma üzerine kurulu, işbirliğine dayalı ve dengeli bir Avrasya düzeninin kurulmasına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.[4]

Bölgesel İstikrarın Dengeleyicisi Olarak Moldova

Moldova'nın seçim sonrası demokratik canlanmasının ardından, ülkenin gelişen siyasi yapısı Balkanlar ve daha geniş Karadeniz havzasının bölgesel istikrarı üzerinde giderek artan bir etki yaratmaktadır. Moldova'nın demokratik kurumlarının konsolidasyonu, bu birbirine bağlı jeopolitik koridorda istikrar sağlayıcı bir etkiye katkıda bulunarak, Yapıcı Avrasyacılık ile uyumlu işbirliği ve denge ilkelerini güçlendirebilir. Moldova'nın kutuplaşmaya karşı direnci ve Doğu ile Batı çerçeveleri arasında ölçülü bir şekilde yer alması, benzer stratejik gerilimler yaşayan diğer Avrasya devletleri için dengeli politika yaklaşımları için bir model oluşturabilir.[5]

Moldova'nın hassas nitelikteki dengeleme çabası aynı zamanda, hem cesaret verici hem de uyarıcı dersler sunmaktadır. Reform çabaları, çoğulcu bir toplumda kurum odaklı modernizasyonun fırsatlarını vurgulamakla birlikte, dış manipülasyona yatkınlık, kimlik temelli kutuplaşma ve Transdinyester gibi süregelen egemenlik anlaşmazlıkları gibi zayıflıkları da ortaya koymaktadır. Moldova katılımcı yönetimi ve etkili bölgesel diyalog mekanizmalarını kurumsallaştırmayı bir ölçüde başarmış görünmektedir. Bu yönüyle,

Balkanlar'dan Hazar havzasına kadar istikrarın bir halkası haline gelerek, Yapıcı Avrasyacılık yaklaşımının öngördüğü pragmatik işbirliğini teşvik edebilecek bir örnek oluşturma kapasitesine sahip gibi görünmektedir.[6]

Politika Önerileri ve İleriye Dönük Görünüm

Bu avantajlı görünen olgulara karşılık Moldova'nın demokratik gidişatı, bölgesel uyumlu, Yapıcı Avrasyacılık anlayışı ile güçlendirilmiş, dengeli iç reformlar yoluyla pekiştirilmelidir. Demokratik ilerlemenin sürdürülebilirliği, ideolojik bölünmeleri aşan güçlü ve kapsayıcı sivil toplum ağlarının kurulmasını, bağımsız medyaya daha fazla destek verilmesini ve kurumsal şeffaflığın artırılmasını gerektirir. Bu yaklaşım, halkın güvenini derinleştirir ve mutlak hakimiyet yerine denge yoluyla yönetim ilkesini de savunan Yapıcı Avrasyacılık anlayışını yansıtabilir.[7]

Bölgesel olarak, Türkiye ile yapıcı diplomasi yürütülmesi, Moldova'nın dış politikasının bir ayağı olarak önceliklendirilebilir. Ortak stratejik programlar ve sürdürülebilir diplomatik koordinasyonla temsil edilen, giderek güçlenen Türkiye-Moldova ortaklığı, sosyoekonomik kalkınma ve bölgesel güvenlik ve istikrar konusunda işbirliği için somut yollar sağlayabilir. Karşılıklı saygı ve ortak stratejik özerkliğe dayalı sürdürülebilir bir diyalog, rekabet halindeki büyük güçlerin baskılarından kaynaklanan dış istikrarsızlık risklerini nötralize etmeye yardımcı olabilir. Bu anlamda, KEİ gibi kurumlar, TİKA'nın liderliğindeki projeler ve genişleyen ikili ekonomik bağlar, işbirliği ve kurumsal çerçeveler aracılığıyla Yapıcı Avrasyacılık anlayışını ilerletmek için somut mekanizmalar sunmaktadır.[8]

Orta vadede, Moldova deneyimi, katı bir uyum yerine dengeli ortaklıkların egemenlik ve büyümeyi güvence altına alabileceğini gösterecektir. Dolayısıyla, Moldova örneği, Yapıcı Avrasyacılık'ın teorik evrimini ilerletmeye ve onu tepkisel bir jeopolitik fikirden, istikrar ve karşılıklı anlayışa dayalı, kapsayıcı ve pragmatik bir bölgesel iş birliği için ileriye dönük bir çerçeveye dönüştürmeye yardımcı olabilir.

Orta vadede, Moldova'nın deneyimi, katı bir ittifak yerine dengeli ortaklıkların egemenliği ve büyümeyi güvence altına alabileceğini gösterebilir. Bu bağlamda, Moldova örneği, Yapıcı Avrasyacılık'ın teorik evrimini ilerletmeye yardımcı olabilir ve onu reaktif bir jeopolitik fikirden, istikrar ve karşılıklı anlayış üzerine kurulu, kapsayıcı ve pragmatik bölgesel işbirliği için ileriye dönük bir referans çerçevesine dönüştürebilir[9] .

Sonuç

Moldova'nın demokratik evrim örneği, Yapıcı Avrasyacılık yaklaşımının dengeli bölgesel yönetim için bir referans çerçevesi olarak pratik değerini göstermektedir. Demokratik reformları jeopolitik rekabetle uzlaştırma becerisi, sürdürülebilir dönüşümün temelinde rekabetin değil işbirliğinin yattığını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, karşılıklı saygıya dayanan Türkiye'nin kapsayıcı diplomasisinin hem istikrar hem de egemenlik arayan bölgesel ortaklar için önemli bir referans noktası olduğunu vurgulamak gerekir .

Moldova'nın izlediği yolun daha geniş kapsamlı etkileri ulusal sınırların ötesine uzanmakta ve Karadeniz ve Avrasya coğrafyasında benzer geçiş süreçleri için takip edilebilecek yollar önermektedir. Gelecekteki akademik araştırmalar, yapıcı bölgesel çerçevelerin, Sovyet dönemi sonrası bölgede gözlemlenen karmaşık egemenlik anlaşmazlıklarını, azınlık entegrasyonu sorunlarını ve dış müdahale kalıplarını nasıl ele alabileceğini verimli bir şekilde inceleyebilir. Bu yorum bir ilk değerlendirme niteliğinde olduğundan, Moldova'nın demokratik kurumlarının ve bölgesel ilişkilerinin devam eden evrimi, özellikle ittifak oluşumu, ekonomik entegrasyon modelleri ve çeşitli jeopolitik bağlamlarda Yapıcı Avrasyacılık'ın teorik olarak geliştirilmesi konusunda daha derinlemesine araştırmalar için zengin bir malzeme sağlayacaktır. Bu bağlamda, yukarıda belirtildiği gibi, ayrı bir yazımızda Gagavuz Yeri Özerk Bölgesinin Moldovanın demokratik evrimindeki yeri ve AB üyeliği perspektifi bakımından önemi konusu ele alınacaktır.

*Resim: [Maviink](#) , [Wikimedia](#), [Dischcuss](#)

[1] Bekir Caner Şafak, Rusya-AB Çekişmesinin Siyasal Bir Görünümü Olarak Moldova Seçimleri ve Gagauzya, AVİM Analizi, 5 Ağustos 2021, <https://avim.org.tr/tr/Analiz/RUSYA-AB-CEKISMESININ-SIYASAL-BIR-GORUNUMU-OLARAK-MOLDOVA-SECIMLERI-VE-GAGAUZYA> ; Gülperi Güngör, Siyasi İstikrarsızlık Moldovaya AB Yolunda Engeller Getiriyor, AVİM Yorum no. 2020/7, 18 Haziran 2020, <https://avim.org.tr/tr/Yorum/SIYASI-ISTIKRARSIZLIK-MOLDOVA-YA-AB-YOLUNDA-ENGELLER-GETIRIYOR> ; Turgut Kerem Tuncel, Moldovada 2020 Cumhurbaşkanlığı Seçimleri: Sovyet Sonrası Alanda Yeni Bir Siyasi Bağlam, AVİM Yorum, 1 Aralık 2020, <https://avim.org.tr/en/Yorum/THE-2020-PRESIDENTIAL-ELECTIONS-IN-MOLDOVA-A-NEW-POLITICAL-CONTEXT-IN-THE-POST-SOVIET-SPACE>

[2] Teoman Ertuğrul Tulun, İstikrarsızlaşma ve Yeniden İstikrar Döngüsü: Balkan Demokrasileri Üzerindeki Etkileri AVİM Analizi no. 2024/21, 20 Aralık 2024, <https://avim.org.tr/en/Analiz/CYCLE-OF-DESTABILIZATION-AND-RESTITUTION-IMPACTS-ON-BALKAN-DEMOCRACIES> ; Teoman Ertuğrul Tulun, Vasilik mi, Denge mi? Güç ve Karadeniz Bölgesinde Denge Mirası, AVİM Analizi, No: 2025/20, 2 Eylül 2025, [VASİLİK MI, DENGE Mİ? GÜÇ VE KARADENİZ'DEKİ DÜZENİN MİRASI](#) ; Teoman Ertuğrul Tulun, Balkanlar 2016: Belirsizlik Döneminde Entegrasyon Çabaları, AVİM Analizi no. 2017/2, 2016, <https://avim.org.tr/public/en/Analiz/BALKANS-2016-INTEGRATION-EFFORTS-IN-A-TIME-OF-UNCERTAINTY>

[3] Mustafa Aydın, Avrasyacılık Tartışmaları: Rusya Ve Türkiye Perspektifleri, Uluslararası İlişkiler Dergisi 6, no. 21 (2009): 25 □□□
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ui/issue/26717/296192>.

[4] Teoman Ertuğrul Tulun, Vesayet mi, Denge mi? Güç ve Karadeniz Bölgesinde Denge

Mirası, AVİM Analizi, no. 2025/20, 2 Eylül 2025, <https://avim.org.tr/en/Analiz/GUARDIANSHIP-OR-EQUILIBRIUM-POWER-AND-THE-LEGACY-OF-ORDER-IN-THE-BLACK-SEA> ; Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, BLACKSEAFOR / Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, 1 Nisan 2001, <https://www.mfa.gov.tr/blackseafor.en.mfa> ; Günter Seufert, Türkiyenin Karadeniz ve Doğu Akdenizdeki Stratejik Özerkliği, SWP Araştırma Raporu, Stiftung Wissenschaft und Politik, 23 Şubat 2022, <https://www.swp-berlin.org/publikation/turkeys-strategic-autonomy-in-the-black-sea-and-the-eastern-mediterranean> .

[5] Teoman Ertuğrul Tulun, Yapıcı Avrasyacılık: Tanımların Yeniden Gözden Geçirilmesi, AVİM Yorum, no:2025/3, 15 Ekim 2025, <https://avim.org.tr/en/Yorum/CONSTRUCTIVE-EURASIANISM-REVISITING-DEFINITIONS> ; Nicole V. Bodishteanu, Moldova Cumhuriyeti ve Avrasya Politikası: İç ve Dış Faktörlerin Dış Politika Oluşumuna Etkisi, Ulusal Araştırma Üniversitesi Yüksek Ekonomi Okulu Çalışma Raporu, Aralık 2020, <https://wp.hse.ru/data/2020/12/01/1353755813/39IR2020.pdf>.

[6] Marius R. Szeles, Moldovada Dış Politika Tutumlarının İncelenmesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Dergisi 7, no. 1 (2021): 88 <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC7810516/> ; Ruben Elamiryan, Jeopolitik Çıkarların Kesişme Noktasında Doğu Ortaklığı Ülkeleri, Think Visegrad Analiz Raporu, 2017, https://think.visegradfund.org/wp-content/uploads/think_visegrad_analysis_ruben_elamiryan_ifat_2017.pdf .

[7] Moldova Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, Moldova Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti Arasındaki İş Toplantısı: İkili Ekonomik İşbirliğini Güçlendirmek İçin Yeni Bir İvme, 14 Nisan 2025, <https://mfa.gov.md/en/content/business-meeting-republic-moldova-republic-turkey-new-boost-strengthening-bilateral-economic>.

[8] Constatin Dicusar, Türk-Moldova Stratejik Ortaklığına Bir Adım Daha Yaklaştık, Daily Sabah, 5 Ağustos 2025, <https://www.dailysabah.com/opinion/op-ed/one-step-closer-to-turkish-moldovan-strategic-partnership> ; Moldovanın AB Dışı En Önemli Ortağı Olarak Türkiye, Avrasya Araştırma Enstitüsü Politika Özeti, 27 Kasım 2021, <https://www.eurasian-research.org/publication/turkey-as-the-most-important-non-eu-partner-of-moldova/>.

[9] Moldova ile Stratejik Ortaklığımız, Ülkelerimiz Arasındaki Dostluğun Bir Yansımasıdır, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Resmi Açıklama, 29 Aralık 2019, <https://www.tccb.gov.tr/en/news/542/114140/-our-strategic-partnership-with-moldova-is-a-reflection-of-the-friendship-between-our-countries->.

Yazar Hakkında :

Teoman Ertuğrul Tulun , Avrasya İncelemeleri Merkezi'nde (Ankara) analisttir. Dr. Teoman Ertuğrul

Tulun, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi doktorasını Ankara İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi'nde tamamladı. Avrupa Birliği Çalışmaları, Küreselleşme, Yabancı Düşmanlığı, Nefret Söylemi Çalışmaları ve Uluslararası İlişkiler *alanlarında çalışmalar yapmaktadır.*

Atıfta bulunmak için: TULUN, Teoman Ertuğrul. 2026. "MOLDOVA'YI YENİDEN YAPILANDIRMAK: YAPICI AVRASYACILIKLA İSTİKRAR SAĞLAMAK." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Analiz No.2025 / 45. Ekim 31. Erişim Haziran 24, 2026. <https://avim.org.tr/tr/Analiz/MOLDOVA-YI-YENIDEN-YAPILANDIRMAK-YAPICI-AVRASYACILIKLA-ISTIKRAR-SAGLAMAK>

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE

Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax:** +90 (312) 438 50 26

 @avimorgtr

 <https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi>

E-Posta: info@avim.org.tr

<http://avim.org.tr>

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır